

kaffen smakt oss bedre enn den gjorde denne ettermiddag hos Gjevik på «Gruva». De siste 15 kilometer ned til Reitan var fort ekspektet. Gruvekarene som hadde vært til bygds i helga, hadde etterlatt oss fine løyper, og det var bare å kjøre «trikk» utfor. Nede i skogen ovenfor Reitan ble farten nesten farlig. Kl. 19.30 var vi framme ved målet, begeistret og tilfreds i sinnet over å ha gjennomført vår lengste dagstur. Distansen var om lag 90 kilometer på godt og vel 12 timer plus rastene.

Erfaringen vi høstet, viste at på lett føre og under gunstige værforhold er en slik tur ingen vanskelighet, når man er passende gjennomtrennet på forhånd. Men man må passe farten og ikke sette den opp over en viss maksimumsfart, selv om man føler seg aldri så godt opplagt til å spurte av gårde. Med «fjell-lunken» når man likevel utrolig langt på dagen. Vi kunne således gjerne ha fortsatt enda lenger samme kveld. Bena var fine, det var bare armene og skulderpartiet som hadde en føling med stølheten etter all piggingen.

Det gikk verst ut over vår flytende proviant, av tørrmaten var det rikelig igjen ved dagens slutt. De alminnelige snøbriller en bruker ved påsketider, viste seg så sent på året å være for svake. Øynene ble såre og litt betente etterpå, og den av oss som ikke ville bruke brillene sine i det hele tatt, våknet snøblind den neste morgen. Ja, det var den turen!

Per Vinje

Fra Tydal og Syltraktene

Av Jon Næsvold

Tydal turistattraksjon i de senere tider er syltraktene med Storsylen som det store sentrum. Den er — geografisk sett — Tydal kommunes rettmessige eiendom.

Som så mange litt steilere utseende fjell, ble Storsylen i tidligere tider, da tindebestigningen ennå var i sin barndom, kategorisk erklært som ubestigelig. Det illustrerer oppfatningen hva en gammel tydalslapp (same) Ole Kant sa: «Storsylens topp kan ingen nå, selv en katt kommer ikke dit opp.» Således gikk tiden til sommeren 1885, da to norske studenter fikk i sinne å forsøke seg, og resultatet ble at Storsylens topp ble «erobret». Nå først — etter at dette var gjort — ble det litt om senn fart i bestigningen av Storsylen.

Første gang toppen ble betrådt av en damefot, var sommeren 1888, og æren til kommer frk. Karen Dahl, senere fru Larsen, datter av stadsingeniør Dahl. Ung, kraftig og modig som Karen Dahl da var, fikk hun lyst på en dyst med Storsylen. Hennes bror Kristen Dahl var også med på turen. De hadde som leder den av eldre turister så velkjente og avholdte fører i syltraktene, Lars Stuedal. Det gikk atskillig tid før folk i Tydal fikk lyst på å ta en dyst med Sylen. Den første ekspedisjon av tydøler fant sted på høstparten 1896. Jeg var selv med og vil her minnes turen. Det var Peder Østby — i daglig tale kalt «Klokkar-Per» som i Tydal avholdslag fremkastet tanken om at man etter den travle slåttonn — hvis værgudene var nådige — skulle forsøke seg på Sylen. Og i midten av september ble tanken realisert.

Under Klokkar-Pers dyktige ledelse drog ca. 20 stykker lørdag 12. september fra bygda med Nedal som mål for den dag. Det var strålende vær, og bjørkeliene oppover den vidunderlig vakre Åsdalen hadde allerede begynt å klæ seg i sin gule høstdrakt. Da vi passerte

Skolestua i Stugudal

Fot. Jon Berg

Mosjøen, lå den speilblank, badet i sol, — likeså Stugusjøen da vi nådde den. Det er herlig oppe ved Stugusjøen selv på høstparten, — klar, ren luft, vakre frodige bjørkelier, og bakom det hele de blånende fjell ragende høyt mot sky.

På Stuevollen holdt vi rast før vi påbegynte overgangen til Nedal. Under overgangen tok vi det helt gemyttlig. Vi hadde god tid. Først kvilte vi litt på Spak-Larshivollen. Det er et vakkert sted og har sitt navn etter en same, Spak-Lars, som i gammel tid hadde slått opp sine «kojer» her. Hans personlige renommé skulle iflg. tradisjonen ikke stå særlig høyt, men det til tross gjorde han mye godt for sin folkestamme.

Fra Spak-Larshivollen fortsatte vi oppover lia, som snart var etterlatt. Vi kom nærmere foten av Skarsfjellet. Det ble bare fjellet å fare over, og her møtte det oss mangt. Et ensomt arrig lemen var noe av det første, — en og annen enslig rypestegg fløy skrattende opp for vår fot, så noen reiner. Rullesteiner — riktig store kulter —

som engang i tiden hadde fulgt med isen, var det riktig mange av. Men midt oppe i ville fjellet traff vi på en liten ansamling av bjørk. Her hadde en gang i tidens løp rast ned fra fjellsiden en hel del steiner og ført med seg noe jord og grus. Et bjørkfrø hadde tatt feste, og en liten skog av bjørk var vokset fram. Men noe så vrient og krokete som disse bjørketrærne er sjeldent å se. Det syntes seg at livsvilkårene var strenge. Vi kom snart på overgangens høyeste punkt. Her holdt vi en kort rast før nedstigningen mot Nea skjedde. Fra dette punkt har man et storslagent rundskue, men det var selve Sylen vi helst festet vårt blikk ved, og vi diskuterte hvilke besværigheter morgendagen hadde å by på. Mens vi satt der, fikk vi et stykke foran oss se en person med stor sekk labbe avgårde. Vi kom snart til klarhet over hvem det var. Det var Mattis med sitt uundværlige trekkspill. Han var kommet til det resultat at en såpass stor forsamling av ungdom burde ha en spillmann med i laget. Mattis var barnefødt i Åla, kom som ung til Tydal, ble gift og satte bo i Petruslia ved Stugusjøen. På sine gamle dager fikk han den fikse ide, at han var en stor virtuos på trekkspill. Og det var ikke småtterier av nasjonal dansemusikk han etter eget sigende hadde å by på, — det var «Sulusen», «Soffia-Råenleiken», «Vasskjørarleiken», «Når ponsen kjem», og flere i Rørostraktene fra gammelt velkjente polser. — Ja, — alt som sies kan om Mattis og musikken, er, at han var såre lykkelig med sitt trekkspill.

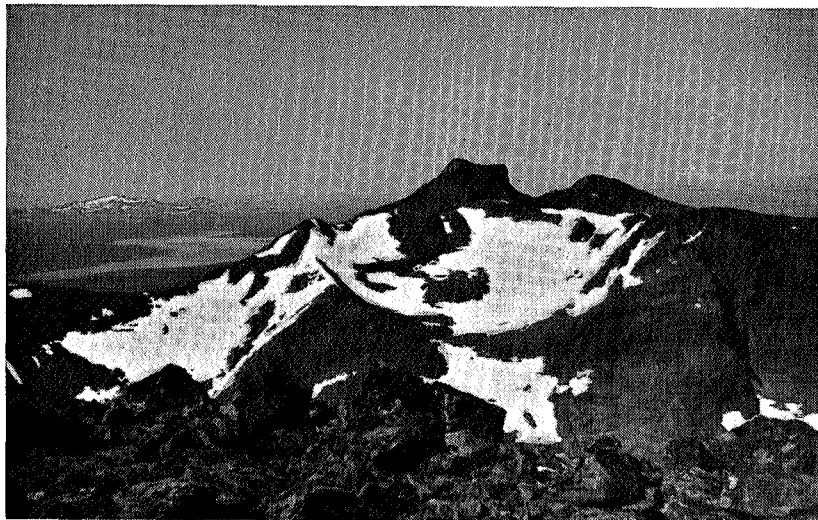

Mattis

Fot. E. M. Sørensen

Da vi i den silde kveldstund kom fram til Nedal gård, ble vi av Marit og Jo Neen møtt med et hjertelig velkommen. Det var ikke store husbekvemmeligheter på Nedal den tid, men det er som det heter, at der det er hjerterom, er det også husrom. Ved fremkomsten ble vi rikelig traktert med god, kraftig fjellkost. Vi i 20 års alderen hadde om kvelden litt lyst på moro, men Klokkar-Per foreholdt oss, at det beste var å gå til ro, dette av hensyn til morgendagens strabaser, — og så ble gjort. De fleste av oss unge ble plasert på høylemnen, — og sov gjorde vi riktig godt, slik unge, friske mennesker som regel gjør.

I god tid søndag morgen ble vi vekket, og det første vi speidet etter, var været. Jo, det var helt brukbart. Etter en kraftig frokost var det oppstilling til start kl. 8½. Vi var 18 personer — herav 6 kvinner — som startet. Innover mot Syltjernet gikk marsjen raskt og lett. På bakken ovenfor dette lille smilende tjern holdt vi en liten matrast før oppstigningen skulle ta til. Vi kiket litt på Sylens topp, som allerede hadde på seg en liten snøkalott, — og så klatret vi avsted. Alle 18 stykker kom i den beste form til topps, — og alle

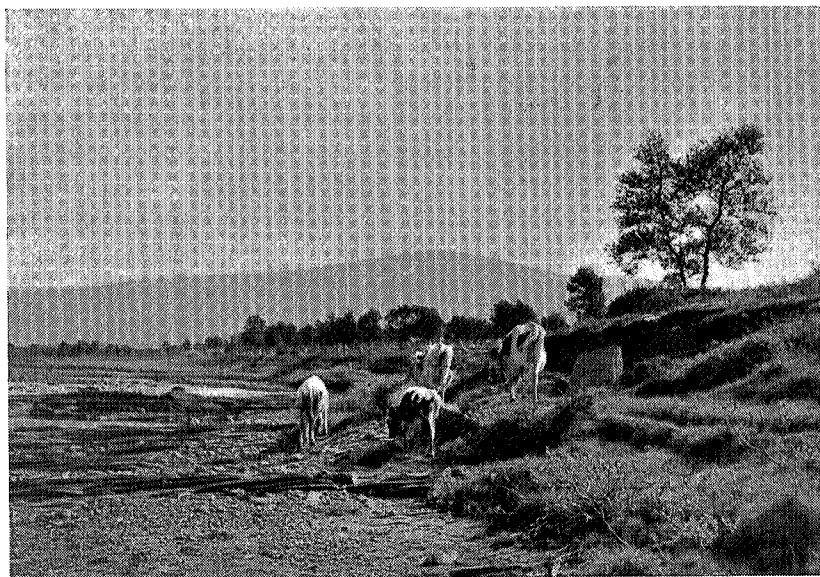
Storsylen

Fot. Astrid Olsen

ble vi helt betatt av hva Storsylen hadde å by på av «severdigheter». I den klare høstluft så man langt innover Sverige, likeså i motsatt retning, Norge. Det var fjell og atter fjell som var det dominerende i alle retninger. På svensk side merket vi oss særlig i øst det mektige Helagsfjellet på overgangen mellom Tydal og Ljungdalen. — Og i nord Snasahögarna. Forresten vet jeg ikke hva de heter alle de mektige kultene man ser. På norsk side har man i sør i sin umiddelbare nærhet — så synes det — Skarsfjella med sine dype innskar Nedalen og Skardøra, — Nedalen hvor Nea kommer ganske stille og fredelig fra langt inne på den svenske grense, styrter seg så nedover Hamrene på norsk side og fortsetter gjennom Tydal og Selbu til Selbusjøen, — og Skardøra med sin eldgamle ferdselsvei. Gjennom dette pass gikk i svunne dager bl. a. pilgrimsveien fra Jemtland og Herjedalen til Olav den Helliges stad. Det var den tids turistferder: en flukt fra ødemarkens ensomhet til byenes små menneskesamfunn, — fra naturens kalde, stumme gud til kristendommens undergjørende herre.

Det blir for mye å regne opp alt en ser fra Storsylen. Jeg vil bare nevne Øyfjellet, ved hvis fot Essandsjøen ligger i en krans av bjørkelier. Den så blid og smilende ut i den klare høstluft. Og ved nordenden av sjøen ser man Storerikvoll — «glanspunktet for enhver fjellvandring på denne kant,» som Yngvar Nilsen uttrykker det. Theodor Caspari sier: «Stor-Eriksvollseteren ved Essandsjøen under Sylene er den vakreste seter jeg kjenner.» Storerikvoll er anlagt på en gammel «finhamn», og har navnet etter en same «Stor-Erik». Herfra glir blikket uvilkarlig hen til Bustvola i nord og overgangen til Endalen i Sverige. Man blir vemodig stemt ved tanken på at her var det de ulykkelige karoliner på nyåret 1719, dødstrette og forkomne i det forrykende uværet slet seg fram — og døde i hope-tall. Det var fiender, — men likevel mennesker med følelse for godt og vondt, — og tiden har forlenget utvisket alt hat.

På toppen av Storsylen oppholdt vi oss en kort stund. Etter at alle hadde skrevet sitt navn på et papir, som ble anbragt i en eske og puttet inn i den steinvarden, som allerede da var der oppe, begynte vi nedstigningen. Denne gikk både lett og hurtig. Men da vi var kommet nesten ned til foten av Sylen, hendte noe som satte

Sommer på fjellet

Fot. Hroar Piene

atskillig skrekk i oss alle. Ovenfor oss — oppe i Sylskaftet — løsnet en stor steinblokk, som med bulder og brak kom styrtende etter oss. Det var veldige kast den karen gjorde. Til alt hell ble den knust og kom til ro før den nådde dit vi var.

Ved fremkomsten til Nedal viste det seg, at akkurat 6½ time var gått siden vi drog ut om morgenen. På Nedal måtte vi slå oss til ro til mandag morgen. — Forresten «ro» ble det ikke tale om, idet vi unge den kveld fikk more oss av hjertens lyst — uten minste innsigelse selv fra Klokkar-Per.

Mandag formiddag — etter at vi hadde sagt takk og farvel til våre gjestfrie og snilde vertfolk, Marit og Jo — ruslet vi på hjemvei, alle vel tilfredse med resultatet av turen, og i takknemlighet mot Klokkar-Per, som unnfanget ideen. Dette var den første og største samling av tydeløer som samtidig har «erobret» Storsylens topp.

Før jeg slutter, vil jeg kortelig omtale bosetningen på Nedal gård.

Den skjedde i 1862 ved Kristen Jørgensen fra Hitterdalen ved Røros. En kort tid etter kom hans bror Jon Jørgensen, den senere så velkjente Jo Neen. Kristen ble ikke lenge på Nedal eller Neøyene som det i den tid het. Han kjøpte en jordparsell ved nedre ende av Stugusjøen og satte bo der. Jon med familie ble igjen. Her var han til i 1902 da han solgte til Jørgen Lysholm. Av Lysholm ervervet Trondhjems Turistforening eiendommen.

I tilfelle noen som besøker Nedal, vil se det første beboelseshus der, er det å finne som høybu mellom gårdens innmark og elva. Det er sannelig ikke rare greiene.

Det er under helt andre forhold med hus og bekvemmeligheter nutidens «nybrottsmenn» får ta fatt.

Jon Næsvold